

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 1 3720 BA Bilthoven

Tata Steel

[Redacted]
[Redacted]
[Redacted]

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

KvK Utrecht 30276683

T 030 274 91 11
Info@rivm.nl

Ons kenmerk
131/2019 DG JB/JR

Datum 19 juni 2019
Betreft RIVM onderzoeken naar grafiet uitstoot

Uw kenmerk
S19-169
S19-188
Kopie aan

Geachte heer Henrar,

Bijlage(n)

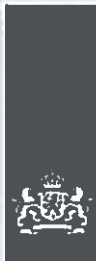
U zond mij op 14 en 18 juni een brief over de RIVM werkzaamheden in opdracht van de provincie Noord-Holland. U maakt hierin kanttekeningen van procedurele, juridische en technische aard. U verzoekt om een overleg op korte termijn. Op 17 juni heb ik telefonisch contact met u gehad en zond ik u een email. Ik heb u een schriftelijke reactie toegezegd, waarin ik inga op uw vragen en opmerkingen. Vandaag heeft overleg tussen medewerkers van uw en mijn organisatie plaatsgevonden in aanwezigheid van een medewerker van de provincie Noord-Holland.

Ik ga eerst in op de gang van zaken rondom de publicatie van ons briefrapport en enkele juridische aspecten en daarna op technische onderdelen van het briefrapport.

Publicatie van het briefrapport

Het RIVM herkent zich niet in uw opvatting dat we op onzorgvuldige wijze een rapport, publiekssamenvatting en Q&A hebben vervaardigd en gepubliceerd. Het RIVM stelt vast dat de procedures in de Awb en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur van toepassing zijn binnen de kaders van de voorbereiding, de motivering en de bekendmaking van besluiten met rechtsgevolgen, waartegen bezwaar en beroep mogelijk is. Aangezien het rapport, publiekssamenvatting en Q&A niet kunnen worden gekwalificeerd als besluiten in de zin van artikel 1:3 lid 1 van de Awb, kan Tata Steel geen beroep doen op deze beginselen om de inhoud van de documenten te herzien. Ten aanzien van de Wob geldt dat het RIVM haar rapporten openbaar maakt en de onderbouwing transparant en toegankelijk voor derden is. Ook voor de betreffende werkzaamheden zijn deze spelregels in acht genomen.

RIVM rapporteert openbaar en onafhankelijk van opdrachtgevers en belanghebbenden over onderzoeksresultaten. Deze onafhankelijke positie van het RIVM is vastgelegd in de Wet op het RIVM. In de

opdrachtverlening is dit expliciet gemaakt. Onze opdrachtgever, de provincie Noord-Holland, is hiermee akkoord gegaan. In een gesprek de heer van Tata Steel, is door mevrouw de projectleider van het RIVM, op vrijdag 8 maart jl. het proces toegelicht. Hierbij heeft expliciet te kennen gegeven dat Tata Steel geen concept rapport zou ontvangen.

Datum

Op maandag 3 juni om 12.00 uur heeft het RIVM het briefrapport opgeleverd aan de opdrachtgever. Op verzoek van de provincie heeft het RIVM om 14.30 uur een presentatie gegeven aan de provincie om het rapport toe te lichten. Deze presentatie was bedoeld om de opdrachtgever de mogelijkheid te geven zich goed te laten informeren voorafgaand aan de publicatie van het briefrapport door het RIVM op 4 juni. Uit de opdracht vloeit geen verplichting voort om Tata Steel te betrekken bij een dergelijke presentatie. Tata Steel is op initiatief van de opdrachtgever uitgenodigd.

Op 3 juni is onzerzijds toegezegd om uw vraag over de vorm waarin metalen voorkomen zo snel mogelijk te beantwoorden. Deze toezegging is gestand gedaan. Op 4 juni is vóór 17:30 uur de provincie van een reactie voorzien.

Technische aspecten

Ik gebruik in deze brief de term grafietregen omdat deze term in onze rapportage wordt gehanteerd, maar wijs erop dat daarmee een mogelijk bredere herkomst van het stof niet wordt uitgesloten.

Door de provincie is gevraagd om de vragen van bewoners in kaart te brengen en deze zo veel mogelijk te beantwoorden met bestaande kennis. Waar deze kennis ontoereikend is, kan tot nader onderzoek worden overgegaan en kunnen metingen worden verricht. Daarvoor heeft het RIVM een voorstel gedaan. Een vraag die veel gesteld werd door bewoners was: wat betekenen de stoffen in de grafietregen voor onze gezondheid? Dit is aanleiding geweest voor de provincie om monsters door het RIVM te laten nemen. Voor de aanpak van het onderzoek is de standaard procedure gevolgd van de responsorganisatie milieu. U kunt in ons briefrapport lezen dat de blootstellingsschatting is gebaseerd op de maximale waarde van de beschikbare monsters en dat die beschikbare data afkomstig is van een beperkte monsternamen. Dit is conform de afspraak met onze opdrachtgever.

U tekent aan dat de monsters een cumulatie zijn van 11 dagen stofneerslag en niet alleen de grafiet-neerslag op de dag van de monsternamen zelf. Gelet op de opdracht om een eerste indicatie van de samenstelling te geven is gekozen voor een standaard monsternamen met een 14-daags venster van schoonmaken van de vastgestelde locaties. In dit geval vond de grafietregen plaats 11 dagen na de schoonmaak. Om die reden is tijdens de toelichting op het rapport op 3 juni jl. desgevraagd geantwoord dat de depositie na 11 dagen wellicht niet volledig toe te rekenen is aan de grafietregen van 29 maart.

Aandacht voor de vorm waarin metalen voorkomen

In de veegmonsters is de totale hoeveelheid van verschillende metalen bepaald. Er is niet onderzocht in welke chemische vormen de metalen in de veegmonsters aanwezig waren. Metalen kunnen als puur metaal, metaalzout, metaaloxide of in een metaalverbinding aanwezig zijn, maar ook zijn 'opgesloten' in een matrix, zoals glas. De vorm heeft onder andere invloed op hoe gemakkelijk het metaal wordt opgenomen in het lichaam en vervolgens op de effecten die het metaal kan veroorzaken. Onder invloed van omgevingsfactoren zoals temperatuur, zuurstofgehalte of zuurgraad, kan de chemische vorm van metalen veranderen. Ook na het inslikken kan in het maagdarmkanaal de vorm van metalen veranderen.

Datum
19 juni 2019

Ons kenmerk
131/2019 DG JB/JR

Dit is geen nieuw inzicht. RIVM had er goed aan gedaan hier in het briefrapport en de publiekssamenvatting explicieter op in te gaan. Het is mogelijk om de vorm van metalen te bepalen. Een risicobeoordeling kan nauwkeuriger worden als dit wordt gedaan, maar dit vraagt uiteraard extra tijd en de gevaarseigenschappen en de biologische beschikbaarheid zijn niet bekend voor alle vormen van metalen. Daarom is in onze initiële risicobeoordeling de vorm van metalen niet meegenomen.

Toelichting op de risicobeoordeling

Deze initiële risicobeoordeling is gebaseerd op de aanname dat na inslikken de metalen even goed opgenomen worden in het lichaam en even schadelijk zijn als de metaalverbindingen (meestal metaalzouten) die zijn gebruikt in de studies waar de toxicologische normen op zijn gebaseerd. Omdat in deze studies echter vaak relatief goed opneembare vormen van metalen worden gebruikt, betreft dit een *worst case* aanname, die waarschijnlijk tot een overschatting van het risico leidt. De risicobeoordeling kan op dit punt nauwkeuriger worden gemaakt met nadere informatie over de vorm waarin de metalen in de veegmonsters aanwezig zijn. Idealiter wordt voor blootstelling via inslikken ook onderzocht in hoeverre metalen vrijkomen uit het stof onder omstandigheden zoals die heersen in het maagdarmkanaal ('bioaccessibility' onderzoek). Dit type onderzoek is kostbaar en tijdrovend en past niet in het uitgevoerde onderzoek. Er zijn geen standaardmethoden om bioaccessibility in het stof te bepalen; dat geldt ook voor de doorwerking van de resultaten in de risicobeoordeling.

Voor huidblootstelling is ongeacht de vorm van de metalen aangenomen dat deze verwaarloosbaar is en buiten beschouwing gelaten kan worden. Blootstelling via inademing van stofdeeltjes is geen onderdeel van deze risicobeoordeling aangezien er geen resultaten van luchtmetingen beschikbaar zijn. Orale blootstelling via consumptie van gecontamineerde gewassen en dierlijke producten is niet meegenomen. De totale blootstelling en de daarmee samenhangende risico's is dus groter dan door ons in het briefrapport is gerapporteerd.

Onzekerheden:

Elke risicobeoordeling bevat verschillende onzekerheden welke afzonderlijk leiden tot een overschatting of onderschatting van het risico. Ook in de inschatting van de gezondheidsrisico's als gevolg van blootstelling aan grafietregen in Wijk aan Zee zijn diverse onzekerheden. Een niet limitatieve opsomming hiervan is opgenomen in de rapportage.

In aanvulling kan worden opgemerkt dat door het ontbreken van informatie over de vorm waarin de metalen aanwezig zijn het risico waarschijnlijk wordt overschat. Hoeveel lager het risico kan zijn, is met de huidige informatie moeilijk in te schatten. Ik wijs er op dat deze onzekerheden geen reden zijn om de conclusie van het briefrapport anders te zien.

Datum

19 juni 2019

Ons kenmerk

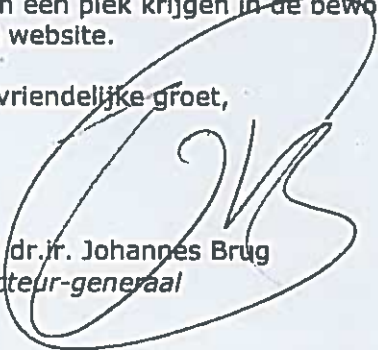
131/2019 DG JB/JR

Gesprek en vervoig

Vanochtend heeft een gesprek plaatsgevonden tussen deskundigen van Tata Steel en RIVM in aanwezigheid van de provincie Noord-Holland. Van dit gesprek wordt een samenvatting op hoofdlijnen opgesteld. Deze zal, na wederzijdse instemming over de inhoud, op onze website gepubliceerd worden.

De inhoud van de in de brief beschreven aanvullende technische aspecten zullen een plek krijgen in de bewonersbijeenkomst van vanavond en op onze website.

Met vriendelijke groet,

Prof. dr. ir. Johannes Brug
Directeur-generaal